

MENTOR AND MENTORING IN EDUCATION - THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS

Claudia Florina Pop
Senior Lecturer, PhD, University of Oradea

Abstract: The quality of a mentor is the gift of sharing with a debutant his experience, giving him a model of conduct, professionalism and support in everything that means design, teaching and evaluation. Since the didactic activity is closely related to the pupil's individual and individual peculiarities it is necessary to know the personality of the educated person. The mentoring in education has a main objective the promotion and improvement of the quality of the training of the students from the pedagogical faculties who will be teachers one day, in order to meet the requirements for optimal integration at future workplace and also for didactic improvement.

Keywords: mentor, school, mentoring, mentored person, professional debut

Profesia didactică este poate una din cele mai complexe profesii, cerințele față de școală și cadrele didactice fiind și ele variate. Cadrele didactice sunt nevoite să-și asume roluri din ce în ce mai complexe și mai variate, să lucreze cu elevi cu nevoi diferite, cu nivele culturale diferite ca urmare a schimbărilor de natură economică, socială și culturală care are un impact direct asupra școlii și asupra rolurilor cadrelor didactice.

Ne confruntăm la nivel național cu o lipsă a cadrelor didactice calificate, cu o scădere a statutului acestei profesii în rândul tinerilor. În schimb există o atractivitate crescută a altor domenii de activitate. Astfel, sistemul educațional este în căutarea unor soluții de eficientizare și modernizare a școlii și a educației, iar una din componentele ce trebuie avute în vedere este componenta care vizează calitatea resurselor umane, respectiv cadrele didactice.

Astăzi profesorul nu mai este o persoană care le știe pe toate în specialitatea sa, ci o persoană care trebuie să se formeze continuu, să fie la curent și cu noile tehnologii de informare și comunicare, să reflecteze permanent asupra demersurilor și acțiunilor sale și să promoveze o învățare de calitate. Astfel, eficientizarea activităților de pregătire practică a studenților ce aspiră să devină cadre didactice printr-un program de mentorat, vizează atât rezultatele învățării, cât și aspecte psiho-sociale, de relaționare, de raportare la ceilalți, având beneficii pentru toate părțile implicate: coordonator de practică (universitate), mentor (școala de aplicație) și student (practicant).

Mentoratul este o activitate cu rădăcini ancorate în antichitatea grecească, specifice acelor persoane care sprijineau tinerii și îi consiliau cu înțelepciune. Azi, mentoratul este un demers a cărui proiectare, derulare și desfășurare sunt ancorate în formarea continuă a persoanelor care lucrează în învățământ. Este mai cunoscută ca fiind activitatea care se desfășoară prin

interacțiunea cadrului didactic debutant cu profesorul-mentor care îi monitorizează și sprijină formarea la început de carieră didactică.

În cadrul relației de mentorare se pot crea ocazii pentru ca formabilul să dezvolte legături semnificative cu mentorul precum și cu ceilalți cursanți. Pertinența acestor ocazii este determinată direct de măsura în care formatorul ia în calcul nevoile, interesele, scopurile și stilul de învățare proprii fiecărui formabil-adult.

În cadrul interacțiunilor interumane care se realizează pe durata programului de formare au relevanță deosebită informațiile referitoare la receptorul mesajelor căci dacă se ține cont de acestea, se poate realiza o adecvare sporită a activităților de formare și a oportunităților de învățare furnizate cursanților. Sunt importante demersurile care conduc spre construirea unei relații cu persoana cu care formatorul-mentor interacționează în calitate de interlocutor, cele care facilitează înțelegerea modului de gândire a diferiților formabili cu care se află în legătură de formare.

Pentru obținerea rezultatelor dorite în munca instruirii relației de mentorare, angajarea mijloacelor tehnice moderne se poate dovedi o eficientă cale de urmat. Prin analiza înregistrărilor video a activităților desfășurate de către formabil, mentorul și cadrul didactic mentorat au de câștigat o imagine obiectivă asupra prestației didactice a unui formabil anume. Astfel, se pot lua unele decizii de dezvoltare personală și profesională ale formabilului. Prin apel la activitatea filmată a experților se pot demonstra unele practici didactice eficiente, condițiile favorizante pentru acestea și consecințele lor. (Parsloe, E., Wray, M.J., 2000)

Într-un program de mentorat se urmărește:

- Dezvoltarea capacităților de analiză și evaluare a contribuției rezultatelor învățării la formarea competențelor cheie, în viziunea transdisciplinară;
- Îmbunătățirea abilităților de integrare coerentă a criteriilor, metodelor, tehnicilor și a instrumentelor de evaluare în acord cu tendințele de modernizare a evaluării educaționale.
- Dezvoltarea abilităților de integrare coerentă a criteriilor, metodelor, tehnicilor și a instrumentelor de evaluare în acord cu tendințele de modernizare a evaluării educaționale;
- Dezvoltarea abilităților de integrare coerentă a criteriilor, metodelor, tehnicilor și a instrumentelor de evaluare în acord cu tendințele de modernizare a evaluării educaționale;
- Dezvoltarea competențelor de utilizare în mediul școlar a limbajelor de comunicare (defensivă, nonviolentă, persuasivă, paradoxală, specifică jocului)
- Dezvoltarea competențelor de explorare a resurselor personale ale elevilor, de integrare a abilităților de comunicare și relaționare eficientă în managementul clasei și al situațiilor de risc educațional;
- Dezvoltarea abilităților de planificare a managementului calității în educației;
- Dezvoltarea capacităților de analiză și evaluare a propriei dezvoltări profesionale în vederea planificării carierei, dezvoltarea motivației pentru studiu și consolidării conștiinței de sine;
- Formarea competențelor de management și leadership care facilitează valorificarea oportunităților de dezvoltare instituțională.

Calitatea unui mentor constă în dăruirea cu care împărtășește unui debutant experiența sa oferind acestuia model de conduită, de profesionalism și sprijin în tot ceea ce face înseamnă proiectare, predare și evaluare. Având în vedere că activitatea didactică este strâns legată de particularitățile de vârstă și individuale ale elevului este necesară o cunoaștere a personalității celui educat.

Realizând în echipă cu stagiarul o parte din activitățile desfășurate, mentorului îi revine sarcina de a-l iniția pe viitorul profesor să cunoască individualitatea elevului, să poată doza sarcinile de învățare, să organizeze activități diferențiate în funcție de particularitățile individuale ale acestuia. Pentru o bună cunoaștere mentorul pune la dispoziția stagiarului metodele și procedeele dar și particularitățile prin care poate cunoaște profilul psihologic al vârstei școlare, a dezvoltării psiho-fizice a copilului.

Cunoașterea posibilităților individuale ale elevului a inclinațiilor și aspirațiilor lui ajută la orientarea fiecăruia către tipul și profilul de școală cel mai potrivit, la îndrumarea acestuia către profesia în care se va putea realiza optimal.

Cadrul didactic are o mare responsabilitate în educarea și formarea școlarului, el este cel care îl direcționează făcându-l să pășească cu dreptul într-o societate în schimbare care cere competență, echilibru și adaptare permanentă la noile cerințe. Mentorul având o experiență pedagogică, oferă debutantului instrumentele și metodele folosite în cunoașterea elevului, îl poate sprijini în toate acțiunile sale fiind deschis spre a încuraja găsirea unor noi tehnici eficiente pentru a surprinde cât mai natural personalitatea copilului. (Crașovan, M. 2005)

Mentoratul educațional are ca obiectiv principal promovarea și ridicarea calității pregătirii studenților de la facultăți cu profil pedagogic și a profesorilor debutanți pentru a face față cerințelor de integrare optimă la locul de muncă și pentru perfecționarea didactică. În orice profesie, practica este o provocare majoră pentru debutanții nou calificați. Aceștia trec printr-o perioadă de formare și punere în practică a cunoștințelor, aptitudinilor și atitudinilor dobândite în timpul unui program de educație. Este o perioadă de tranziție, debutantul găsindu-se în situația unei mari provocări, și anume aceea de a-și găsi un mentor care să-i ghideze activitatea, să-i dea încrederea necesară în a-și consolida abilitățile dobândite în mod teoretic. Este perioada când cel mentorat are nevoie de îndrumare și sprijin pentru a-și dezvolta încrederea și competența.

În domeniul educațional mentoratul propune integrarea cerințelor academice și practice în noi moduri ce vor determina dezvoltarea sistemelor de educare a cadrelor didactice, dezvoltarea abilităților de învățare în și din practică.

Mentoratul are două componente principale și anume: o componentă de socializare, menită să asigure integrarea studentului în viața și activitatea școlii și una de dezvoltare profesională și personală a viitoarelor cadre didactice. Învățarea profesiei are ca elemente esențiale activitatea de observare, reflecție, feedback și predare în parteneriate.

Mentoratul presupune o relație bazată pe protejarea debutantului, găsirea unor oportunități de învățare, experimentare și practicarea în vederea încrederii de sine, dezvoltării independenței, autonomiei și maturității. Relația de mentorat se sprijină pe încredere și respect reciproc, deschidere și onestitate, este o relație care permite debutantului să învețe să crească într-un mediu sigur și protejat. La începutul unei relații de mentorat debutantul este oarecum dependent de mentor, în timpul acesta învață să fie independent în acțiunile sale, încrezător în a-și pune în aplicare propriile sale idei și cunoștințe. Un adevărat mentor este cel care participă cu

toată convingerea la acțiunile celui mentorat, este cel care incită la acțiune, încurajând și găsind soluții dinainte pregătite și se simte mulțumit doar atunci când este depășit în performanțe de discipol.

Activitatea de mentorat poate să fie spontană, neplanificată, nonformală atunci când o persoană cu experiență se arată interesată să împărtășească necondiționat din experiența proprie unei persoane cu mai puțină experiență și activitatea instrumentală planificată care apare într-un proces instructiv organizat, unde sunt stabilite obiective de atins. (Cozma T., 2008)

Mentoratul poate fi înțeles că un fel de activitate de formare specifică pentru munca în școală, la clasă.

Pentru debutant activitatea de mentorat are ca scop formarea competențelor de proiectare, desfășurare și evaluare a activităților didactice. Realizarea acestor activități presupune realizarea următoarelor obiective specifice:

- Cunoașterea resurselor umane și materiale ale unității școlare, a organizării și funcționării unei unități de învățământ;
- Formarea capacității de a studia și cunoaște personalitatea elevilor, capacitățile și stilurile de învățare ale acestora;
- Formarea capacității de analiză a planului cadru și a programei școlare, a capacității de întocmire și completare a documentelor școlare, de planificare și proiectare a activității didactice.
- Identificarea tipurilor de lecții și a momentelor lecțiilor în dinamica desfășurării activității didactice
- Formarea abilităților de identificare și aplicare a metodelor și procedeelelor didactice în situații de învățare diverse;
- Formarea capacității de proiectare și coordonare a activităților didactice;
- Formarea abilităților de comunicare și colaborare cu părinții;
- Formarea capacității de observare și evaluare a comportamentului școlar și social al elevilor
- Formarea capacității de evaluare și autoevaluare a activităților didactice în evaluarea activităților didactice
- Formarea capacității de identificare a situațiilor de criză educațională și de adoptare a celor mai bune strategii de negociere. (Crașovan, M. 2005)

Fiind un model de personalitate umană și de comportament profesional, profesorul mentor dispune de un ansamblu de calități care îl deosebește de ceilalți colegi din respectiva comunitate de practică. Profesorul mentor este o persoană complexă care dovedește cunoștințe, abilități, valori și atitudini dar și motivație pentru munca prestată.

Mentoratul este o relație care are loc într-un mediu de confort și siguranță în care învățarea și experimentarea au loc prin analiză, examinare și reexaminare, reflecție asupra experiențelor asupra situațiilor și problemelor, asupra greșelilor și succeselor (ale ambelor părți) pentru a identifica oportunitățile de învățare. Mentoratul este procesul prin care mentorul ajută debutantul să se dezvolte, să-și dezvolte încrederea în sine, să devină independent, autonom și matur. Este o relație specială prin care se formează o legătură construită pe încredere și respect, deschidere și onestitate, un cadru unde fiecare parte poate fi ea însăși. Relația este puternică și emoțională și pentru a obține rezultate bune relația de mentorat trebuie să fie calitativ superioară;

dacă nu se formează o legătură și una sau ambele părți nu se simt confortabil în această relație atunci nu va avea loc nici mentoratul și nici procesul de învățare. Atunci când această relație este fructuoasă este recunoscută nevoia de dezvoltare personală. În primele etape într-o astfel de relație debutantul este relativ dependent de mentor, iar mentorul trebuie să ofere suport, să fie prieten și să-l încurajeze pentru ca acesta să învețe și să crească. Pe măsură ce relația se dezvoltă și profesorul începător devine tot mai încrezător în forțele proprii și autonom, mentorul trebuie să își schimbe abordarea și să pună accent pe provocarea și stimularea acestuia oferindu-i spațiu suficient pentru reflecție. Astfel se continuă și se adâncește procesul de învățare al celui mentorat. Dacă mentorul oferă multe provocări și stimuli la începutul acestei relații poate determina intimidarea celui mentorat și chiar îndepărtarea lui de relație. Cheia care face să funcționeze această relație este încurajarea ambelor părți care contribuie ca parteneri egali (Balaș, 2009). Egalitatea poate fi negociată prin contract, părțile căzând de acord să contribuie activ și să facă sugestii și să-și ofere feedback unul altuia.

Mentoratul este fundalul pe care se produce dezvoltarea formabilului prin contribuția semnificativă a formatorului – mentor și a formabilului. Fiecare dintre aceștia doi își aduc contribuția la instituirea și derularea relației de mentorat.

BIBLIOGRAPHY

- BALAȘ, E. Pregătirea inițială a cadrelor didactice în state ale Uniunii Europene. Analiză comparativă, în: Ionescu, M. Fundamenări teoretice și abordări praxiologice în științele educației, 2009
- BUSH, T., MIDDLEWOOD, D. Leading and Managing People in Education. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage, 2005
- COZMA, T, DIAC. G. (coord.) Formarea continuă a cadrelor didactice între tradițional și modern, Editura Universității Al. Ioan Cuza, Iași, 2008
- CRAȘOVAN M., Rolul mentorului în activitatea cadrului didactic debutant, în M. Ionescu (coord.) Preocupări actuale în științele educației, vol.1, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2005
- MACIUC, I. Formarea formatorilor. Modele alternative și programme modulare, Editura Didactică și Pedagogică, 1998
- PARSLOE, E. , WRAY, M.J., Coaching and mentoring: practical methods to improve learning, Kogan Page, 2000
- PÂNIȘOARĂ, G. Integrarea în organizații. Pași spre un management de succes, Editura Polirom, Iași, 2006.
- UNGUREANU, D., Mentoring-ul în educația adulților, în Revista de Științe ale Educației, nr. 5, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2001.